

R. Neg. maj., et ad probationem respondeo 1. cum Estio in cap. IX lib. Judith, nihil propterea detrahi auctoritati canonicae hujus libri; siquidem non Scriptura ipsa loco citato commendat seu laudat factum Simeonis et Levi, sed ipsa tantum Judith in sua oratione. Non est autem necesse verba ejus omnia habere pondus et auctoritatem Scripturae sacrae; sicut quaest. 3, patebit in verbis quae ad Holofernem locuta est.

Et revera, dicta, facta, orationes, etc., non propterea debent esse vera, exempla adducta non debent esse justa et sancta, ut manuteneatur auctoritas canonica alicujus libri; alias permulta in libro Job et aliis deberent dici non canonica, utpote contra Deum, proximum justitiamque militantia, quae proferuntur ab amicis Job, ob quae etiam a Domino graviter culpantur cap. ult. libri Job. Ut ergo maneat auctoritas canonica libri, sufficit vere sic dicta, sic facta esse, etc., ut in libro canonico scribuntur. Manebit proinde hic liber canonicus, etiam quoad orationem Judith, modo ipsa sic a parte rei oraverit, sicut eam orasse narratur, licet non sit verum quod divinitus gladius seu robur ad pugnandum contra Sichimitas datum sit Simeoni, et licet summe peccaminosum fuerit factum istud Simeonis. Quidni enim potuerit femina, etiam sancta, apprehendere factum hoc tanquam bonum, licet tamen a parte rei esset iniquissimum; atque ex illa apprehensione sic orare: *Domine Deus patris mei Simeon, etc.*? Certe ex iis quae protulit coram Holoferne, mendacis, non sequitur: Judith putavit in tabulis urbis angustiis sic esse mentiendum; ergo juxta sacram Scripturam tunc est licitum mentiri. Ergo similiter non sequitur: Judith putavit factum Simeonis esse justum et sanctum, et illa mens Judith exprimitur in Scriptura; ergo juxta Scripturam factum Simeonis fuit justum et sanctum.

Resp. et dico 2. In facto Simeonis et Levi duo posse considerari: unum ex parte Dei, alterum ex parte hominis. Per Dinæ stuprum violentum, divina majestas et naturae lex erat violata; neque scelus vera poenitentia deleverant stuprator et fautores: adeoque ex decreto, sen ex parte Dei poterant juste occidi: stuprum enim violenter illatum, meretur mortem. Hanc inferendi zelo ardebat cum suis Simeon, indignissime ferens, rem tam foedam fuisse patratam contra Israellem; et sic zelus seorsim consideratus merito commendari potuit, et ad executionem illius potuit intervenire Deus, sano sensu dans vires et potestatem gladii Simeoni et ejus fratribus, ut condigna factis reciperent Sichimitae. Alterum in isto facto considerari potest ex parte hominum, quod tali fraude, furore, tam universaliter nocentes cum innocentibus, atque medio tam illicito occiderint viros omnes. Posterius injustum et pessimum fuisse, liquet ex libro Genesis. Sed prius ex parte Dei et zeli seorsim spectati, bonum esse, diffitetur nemo. Porro prius tantum laudat Judith orans, et hinc specialiter dicit: *Qui zelum tuum zelaverunt.*

Ceterum, quod in uno opere, quod alioquin malum est, maloque modo peragitur, aliquid boni et laude digni possit reperiri, patet Lucae XVI, 8 et seq., ubi laudatur fraudulentus ille villicus iniquitatis, ejiciens e villa, qui, ut conciliaret sibi animos debitorum domini sui, remisit ex debitis domini. Sic remittere injustum erat, et domino perniciosum. Laudatur tamen, quod prudenter fecisset, non quia debita remisit, non quia injurius fuit domino suo; sed quia voluit sibi facere amicos de mammona iniquitatis. Idem pariformiter dic de facto Simeonis.

Inst. Judith simpliciter et sine ulla restrictione laudat Simeonis factum: ait enim quod Deus dederit illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem. Ergo non tantum laudat factum istud, in quantum se tenet ex parte Dei, et zeli seorsim spectati, sed etiam in quantum se tenet ex parte hominum, et modi quo peractum est.

R. neg. conseq.; nam Deus potest dare gladium vel potestatem aliquid faciendi, sic tamen ut id ex parte hominis exequentis vere sit impium et injustum, tum propter malevolam animam, quo exequitur, tum propter impium modum. Ex parte Dei, volentis morte puniri stuprum illatum Dinæ, nihil erat injusti; ex parte Simeonis et Levi, non respicientium ad voluntatem divinam, sed potius vindictae et crudelissimis fraudibus inhiantium, totum erat impium ac injustum. Simile habetur Jeremiae XXV, 9 et seq., ubi Nabuchodonosorem Deus vocat servum suum, quia Jerosolymam cepit, templum evertit, populum partim abduxit. Ex parte Dei totum justum erat ob criminam pessima populi: usus erat Deus tanquam instrumento vindictae suae, quasi servo suo, Nabuchodonosore. An propterea immunis a peccato Nabuchodonosor? Minime. Quia Deus animo malevolus Nabuchodonosoris et tyrannico usus est tantum ut vindictam sumeret de peccatis populi judaici. Novit ille de pessimis optima et maxime salutaria pro populo aliquo, vel etiam pro populo universo producere. Similiter apud Ezechielem, cap. XXIX, 18, dicitur: *Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum: omne caput decalvatum, et omnis humerus depilatus est: et merces non est reddita ei, neque exercitui ejus de Tyro pro servitute, qua servivit mihi adversus eam... 20: dedi ei terram Aegypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.* An propterea tyrannica omnia et crudelissima, quae in Aegyptio exercuit, excusabilia sunt? Nequaquam. Similiter ergo ex parte Dei justum erat ut filius Hemor et alii rei Sichimitae luerent morte scelus patratum: zelus, quem primo conceperant fratres Dinæ, nude in se consideratus, secundum Deum erat, orare poterant ut augetur zelus, et effectum suum haberet, ut nempe filius Hemor, alique rei Sichimitae morte luerent impietatem contra sororem peractam: sed accessit pravitas humana, dolus, et saevitia, quae omnia ex parte ipsorum pessima erant: unde dignas

quidem poenas luerunt Sichimitae rei, sed gravissime peccarunt fratres Dinæ.

Obj. V. Cap. XVI, 31, dicitur: *Dies autem victoriae, hujus festivitatis, ab Hebraeis in numero dierum sanctorum accipitur, et colitur a Judæis ex illo tempore usque in praesentem diem.* Atqui Judæi, de illo festo interrogati, nihil sciunt, tametsi in servandis festivitibus etiam antiquissimis sint diligentissimi: quinimo consulti eorum libri vetustissimi, nullam mentionem faciunt de hoc festo. Item mox citatus versus etiam non habetur in textu graeco; ergo signum est quod versus ille non pertineat ad veram Scripturam, sed quod forte a quodam sciolo intrusus sit. Vel ut quidam volunt acatholici, ex isto versus quoque patet quod liber Judith non sit canonicus, utpote qui tam apertum continet mendacium, quod nempe illud festum quotannis celebraverint Judæi, cum tamen aliunde ne vel iota habeatur pro celebratione similis festi.

R. neg. conseq. pro utraque parte: fieri enim potuit, ut clare habet textus ab Ecclesia approbatus, quod Judæi a tempore peractae historiae, vel modico tempore postea solemnitatem annuam instituerint, quam non descripsit primus scriptor hujus libri; et quam tamen postea ex instinctu Spiritus sancti supplevit alius hagiographus, quemadmodum et finis Deuteronomii, a Moysse verosimiliter non conscriptus, ab alio scriptore suppletus fuit. Ad illud vero quod in objectione dictum est, scilicet Judæos de hoc festo nihil scire, non est generaliter verum; nam quod equidem aliqui ipsorum illud festum non ignorent, aut saltem olim non ignoraverint, patet ex quodam veteri eorum calendario, quod profert Tornielius ad annum mundi 2,545, num. 55, in quo illud festum ponitur 25 novembris. Idem testatur Sigonius, lib. III de Republ. Judæorum, cap. 17. Unde etiam verum non est quod consulti eorum libri vetustissimi nullam mentionem faciant de isto festo.

Obj. VI. Non constat quo tempore acciderint ea quae in libro Judith narrantur; utrum ante captivitatem babilonicam, an post eam. Ergo liber ille non continet veram narrationem rei gestae.

R. neg. conseq.: nam ad hoc ut alicujus rei historia sit vera, constetque esse veram, et a Spiritu sancto dictatam, non est necesse quod constet quando vel acciderit, vel scripta sit. Et ideo sicut non sequitur: Non est certum quando, vel ubi Moyses scripserit librum Genesis; ergo illum non scripsit, aut ille liber non est canonicus. Item: Non liquet quando historia Job contigerit; ergo non contigit. Rursum: Non liquet an Christus baptizatus fuerit anno trigesimo aetatis suae inchoato, an eo finito; ergo non fuit baptizatus. Sicut ergo haec et similia alia argumenta non concludunt; sic pariter hoc haeticorum argumentum non concludit. Ita ad argumentum istud respondet Sylvius.

QUAESTIO II. — AN JUDITH PECCAVIT ORANDO, UT CAP. IX, 13, ET ADEUNDO EXERCITUM HOLOFERNIS, UT CAP. 10 NARRATUR.

Cap. IX, 13, ita Dominum Deum orat Judith: *Capiatur (Holofernes) laqueo oculorum suorum in me, et percussus eum ex labiis charitatis meae.* Videri alicui posset, quod hac oratione, ut verba sonare videntur, ad impurum in Holoferne amorem excitandum, provocaverit Deum, quasi sic indicans, quod Deus posset esse libidinis incensor, quod est in Deum esse blasphemum. Interim

Resp. et dico: Sancte et juste potuit Judith orare: *Capiatur laqueo oculorum suorum in me*, non utique per obscenum amorem, sed, ut contingit non infrequenter, per benevolentiam quamdam, quasi diceret: *Fac, Domine, ut ipse, videns meam pulchritudinem, mihi benevolus sit, admet me, et credat blandiloquis verbis meis, fac hoc; Domine, non inspirando credulitatem mendacem, sed relinquendo eum in tenebris caecitatis suae; apprehendat me prospera nunciare Assyriis, ubi interim interitum eorum meditor.* Praeterea cum Judith esset libera, etiam ex divino auxilio petere poterat, ut placeret illi, cui jungi quamvis non vellet, posset tamen, modo per hoc avertere valeret malum ingentissimum a tota Judaea, sicut et Esther petere potuit ut placeret Assuero ad liberandam judaicam gentem, per Amani impietatem morti destinatam.

Nec temeraria censenda est, quae post probatam toto vitae tempore per jejunia, orationes, cilicium, etc., castimoniam, nec nisi Deo consulto, ob tantum patriae et religionis discrimen adire voluit exercitum hostilem, in quo periculum quidem pateretur aliquid, sed illud incurrere ob causas gravissimas, non videtur illicitum, aut temerarium; praecipue dum persona, qualis erat Judith, religiosissima et castissima, ex Dei, patriae et religionis amore periculo illi se exponit, quod tunc tantum remotissimum, non autem proximum aut morale censendum est. Hinc elucet disparitas inter Judith, et levioris sortis puellas, coetus personarum diversi sexus adeuntes, in quibus ad libidinem composita sunt omnia, nec alia habetur conveniendi utilitas aut necessitas, quam delectatio sensibilis, carni grata, per lusum, tripudia, etc., in quibus serius aliquando discunt, quam proxima sit flamma fumo.

Dices: Licet Judith intendere potuerit amorem Holofernis in se honestum; praescire tamen poterat, et debebat, infidelem illum erga feminam judaeam non concepturum alium amorem quam libidinosum, et extramatrimoniale; ergo peccavit eum volendo inducere ad amorem.

Praeterea, etiamsi Holofernes Juditham ducere voluisset, nullatenus ipsa consensisset in matrimonium cum impio et gentili Holoferne; ergo Judith volens amorem Holofernis, amorem voluit impurum prorsus et spurium. Atqui non sunt facienda mala ut eveniant bona; nam sicut non licet aliquem inducere in ebrietatem, v. g. ut civitas, regnum, imo et religio

maneat in statu, ita nec licet ad amorem impudicum. Ergo semper rea manet Judith, orans : *Capiatur laqueo oculorum suorum in me*, etc.

R. Licet Judith præscire potuerit, imo et debuerit, quod Holofernes concepturus esset amorem tantum extramatrimoniale, adeoque obscenum; non peccavit tamen ipsa, nec censenda est voluisse inducere in talem amorem; quia nec ex natura actus Judithæ, nec ex vi orationis, aut pulchritudinis ejus excitandus erat amor ille illicitus in Holoferne; sed mere per accidens, nimirum ex malitia ipsius Holofernis. Porro dum iusta adest causa, permissive se habere potest aliquis respectu effectus mali, qui per accidens ex malitia aliena sequitur, quamvis prævideatur secuturus. Sic puella formosa et honesta, secundum statum suum vestita, in publicum prodire potest, negotia sibi imposita peragere, cum personis aliis honeste colloqui; nec tenetur se occultare semper domi, licet prævideat quod ex mera alicujus malitia futurum sit quod in sui concupiscentiam exarsurus sit quispiam. Detur tam fortis et sancta ut Judith, in iisdem angustiis posita civitate ac religione, ipsa orare poterit ut Deus efficiat concipi in corde tyranni, v. g., amorem sui, modo adsit circumstantia qua licite tyrannus amare possit eandem sensualiter, v. g., ducendo eam in conjugem. Aliud plane foret, si tyrannus ipse amare, et ipsa in ordine ad actum venereum amari non posset nisi illicite.

Et quamvis Judith quidem non vellet jungi impio Holoferni, non est tamen omnino certum quod illud matrimonium recusasset, casu quo malum avertere a civitate alio modo non potuisset: unde in isto supposito non videtur ipsa a matrimonio aliena fuisse, modo vel sic occidere potuisset eum cujus solius morte apprehendebat malum esse avertendum.

Nihil autem ad rem facit, quod per ebrietatem v. g. non liceat aliquem abducere a destructione civitatis, regni, etc. Quia inducens ad ebrietatem, positive influit in peccatum, estque causa illius; ac proinde etiam propter quemcumque finem honestum excusari nullatenus potest. Judith vero in casu nullatenus influebat in amorem impudicum; sed ob urgentissimas rationes se mere permissive habebat respectu peccati, ab Holoferne perpetrandi. Simile quid est: Noverit quispiam proditorem civitatis, nec alio modo prævideat cladem urbis averti posse, nisi detur occasio, vel adsint aliquæ circumstantiæ, in quibus laudissime manducabit, et bibet proditor; potest in casu ille licite apponere cibum, ac potum in tanta quantitate et qualitate, ut, si immoderate sumat, inebriandus sit proditor ex mera sua malitia, licet prævidere possit et debeat, ob voracitatem proditoris eum certo inebriandum, modo possit humanitas cibum potumque ordinate sumere, nec adsit provocatio ad hauritus, etc., quæ requiævalet inductioni ad ebrietatem. Similiter Judith ad amorem impudicum non provocavit Holofernem; sed facere duntaxat intendit illud per quod erga filiam honestam affectum suum inclinare posset vir honestus, forma, moribus, et verbis ad

gratificandum illectus. Quod ulterius processerit Holofernes, non Judithæ, sed vitium ejus fuit, sicut diximus de proditore se inebriante.

QUÆSTIO III.—AN OMNIA QUÆ JUDITH DIXIT ET FECIT IN EXERCITU HOLOFERNIS EXCUSARI POSSINT A MENDACIO.

Postquam Judith orasset Deum, et ad eum clamare cessasset, cap. X, 2, *Vocavit abram suam* id est, ancillam honorariam, quam nos vocamus *cubiculariam*. *Et descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, et exiit se vestimentis viduitatis suæ.* §. 3: *Et lavit corpus suum, et unxit se myrrho optimo, et discriminavit crinem capitis sui... et induit se vestimentis jucunditatis suæ... et omnibus ornamentis suis ornavit se.* Quamvis hic cultissime se Judith ornasse legatur, nullo modo tamen in hoc deliquit; nam, ut dicitur §. 4, *Omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat: et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.* Unde ex hoc ornata Judithæ nullum patrociniū accipere possunt nonnullæ mulieres nostrates, quæ ineptis suis, et scandalosis, atque non raro supra statum ornamentis, per infamem etiam nuditatem, saltem indirecte et amasios allicere, et ab eisdem allici cupiunt. Etenim in ornatu simili præter superbiam vanam, temporis jacturam, summe culpabile est scandalum, quod per nimis curiosam, superbam, petulantem, ne dicam luxuriosam cum vestibis capillaturam, sæpissime præbent.

§. 12. dicit Judith ad exploratores Assyriorum: *Filia sum Hebræorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in depredationem.* Quæri solet, an ab hoc versu incipiendo, sicut et capitibus sequentibus, quandiu Judith erat in exercitu Holofernis, dicta et facta ejus omnia excusari possint a mendacio: circa hanc autem quæstionem inter se non conveniunt interpretes.

Quidam conantur eam excusare, dicentes, omnia ejus dicta et facta ex divino instinctu, a spiritu prophetico processisse; et revera opere complenda fuisse, et completa in sensu quo ipsa loquebatur; nempe quod Judæi omnes traditi fuissent Holoferni, casu quo speciale Deus et quasi miraculosum non addidisset auxilium protectionis suæ. Item quod tante pertinaciæ addicti essent, ut sanguinem pecorum bibissent, præ siti, ut dicitur cap. XI, 11, nisi advenisset levamen. Item quod intrante Holoferne non tantum Bethuliam, sed etiam Jerosolymam, ibidem §. 15, ne vel canis contra eum esset latraturus, id est, nemo se ei foret oppositurus: quod verum est, inquit, sed non in sensu quo intellexit Holofernes; nam abscisso ejus capite, verisimiliter Jerosolymam allato, et ibidem circumdato nemo contradicere, aut se opponere poterat; quia Holofernes post mortem Judæis nocere haudquaquam valebat. Vel etiam dici potest, aiunt nonnulli, quod omnia ita contigissent, nisi poenitentiam egissent Judæi.

Sunt etiam aliqui qui magis mystice verificare conantur singula: et illi in sensu prophetico dicunt

locutam fuisse Judith, atque per Holofernem et exercitum ejus intelligunt Titum et Vespasianum cum Romanorum exercitu, in quorum manus traditi sunt Judæi, quia dereliquerunt Deum, et non tantum pecorum, sed et humanum sanguinem biberunt, prius effuso Christi, aliorumque martyrum sanguine, quem quasi bibendo deglutire voluerunt, etc., propter quæ, aliæque gravissima peccata tradidit illos Deus, usque in tempus præsens, gentilium potestati. Verum eam in sensu potius historico, quam in mystico et prophetico locuta videatur Judith, et verba ejus in sensu litterali accepta videantur apertum importare mendacium, verius est quod in omnibus dictis et factis suis a mendacio excusari nequeat.

Prob. I. ex S. Thoma 2-2, q. 110, a. 3, ad 3 dicente: *Quidam commendantur in Scriptura non propter perfectam virtutem, sed propter quandam virtutis indolem, scilicet quia apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex quo movebantur ad quædam indebita faciendâ: et hoc modo Judith laudatur, non quia mentita est Holoferni, sed propter affectum quem habuit ad salutem populi, pro qua periculis se exposuit. Quamvis etiam dici possit quod verba ejus veritatem habent secundum aliquem mysticum intellectum.* Ex quibus verbis liquet, quod S. Thomas magis inclinatur in eam sententiam quæ Juditham mentitam fuisse asserit; nam licet in fine dicat quod verba ejus a mendacio excusari possint secundum aliquem mysticum intellectum; antea tamen expressis terminis docet quod Judith mentita sit, et in Scriptura laudet, non propter mendacium, sed propter laudabilem affectum quem habuit erga populum suum, etc.

Prob. II. Licet forte aliqua Judithæ verba, prophetice intellecta, possint esse vera, non tamen omnia prophetice exponi possunt. Sane ea, quæ dicit cap. XI, 12: *Ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in depredationem, pro eo quod, contemnentes vos, noluerunt ultro tradere se ipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro;* ea, inquam, prophetice exponi nequeunt, nam Judith satis novebat quod propterea Judæi non essent tradendi Assyriis quia noluerunt ultro tradere se ipsos; sed ad summum hoc suspicari poterat, casu quo Assyriis amplius resistere non valerent. Item §. 15 dicit: *Hæc de causa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.* Atqui hic cursus Judith loquitur contra mentem suam; siquidem non ideo fugerat a facie populi sui ut Holoferni indicaret secreta Judæorum, atque ei ostenderet aditum et modum quo eos obtinere seu obruere posset; sed fugit, ut haberet occasionem perdendi, seu interficiendi Holofernem. Denique cap. XI, 13, ad Holofernem ait Judith: *Misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi.* Atqui nec hæc ejus verba a mendacio excusari possunt; siquidem a vero prorsus alienum esse videtur, quod Deus miserit Juditham ut omnia, quæ ibidem narrat, Holoferni nuntiaret. Etenim multa ibidem narravit,

tum de præsentī, tum de futuro Judæorum statu, quæ certo vera non erant. Ergo satis manifestum videtur, eam non omnino excusari a mendacio; sed mendacium fuisse officiosum, et maximum bonum per hoc illam intendisse.

Obj. I. Cap. XIII, 20, coram omni populo sic jurat Judith: *Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me angelus ejus, et hinc euntem, et ibi commorantem, et illinc huc revertentem, et non permisit me Dominus ancillam suam coquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis.* Ergo non fuit mentita, quia alias multiplici mendacii peccato polluta fuisset.

R. neg. conseq.; nam Judith loco citato tantum agit de pollutione peccati contra castitatem. Cum enim elegantissima esset formæ, apprehendere potuissent nonnulli ex civibus, ipsam vel prostituto corpore intentum suum assecutam, vel saltem aut violenter, aut sollicitationibus importunis ad lapsum inductam; cum inter tot milites, principes, et duces barbaros plurimæ essent occasiones labendi. Ne, inquam, simile quid suspicarentur aliqui, invocato testimonio divino, publice contrarium jurat.

Obj. II. Si fuerit mentita, peccavit mortaliter; atqui non videtur ullatenus verisimile, quod mulier tam sancta, tamque laudata, peccasset mortaliter; ergo, etc.

Prob. maj. 1. Per mendacia ejus secuta est mors Holofernis, fuga et internecio Assyriorum. Nisi enim sic mentita fuisset, et promisisset se tradituram civitatem, Holofernes se ei confidere noluisse; adeoque nec ingentia illa mala secuta fuissent.

Prob. maj. 2. Pseudoprophetae dicentes: *Hæc dicit Dominus, cum interim eis Dominus locutus non esset, omnium judicio peccarunt mortaliter.* Atqui etiam Judith dicit cap. XI, 13: *Misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi,* nempe quod peribunt filii Israel, quia decreverunt contra legem Domini bibere sanguinem pecorum, etc. Item ibidem §. 16 et 17 ait: *Quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei. Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa missa sum nuntiare tibi.* Ergo et ipsa videtur rea peccati mortalis.

R. neg. maj., et ad primam probationem dico, quod propter tyrannidem in Deum et homines tentatam, Holofernes et Assyrii meriti fuerint mortem, utpote qui sine titulo justo non tantum sibi subjugatos volebant omnes, sed etiam Nabuchodonosorem adorari volebant ab omnibus ut Deum terræ. Non peccavit ergo Judith malum illud physicum, seu corporale Holoferni inferendo: nam ad malum spirituale, seu ad æternam Holofernis damnationem habuit se permissive; quemadmodum et ad eandem se permissive habent illi qui in bello justo occidunt Turcas, aliosque infideles.

Ad secundam probationem dico, magnam esse disparitatem inter mendacia pseudoprophetarum et præcitata verba Judith. Nam mendacia pseudoprophetarum perniciose erant populo, quia per ea fovebatur populus in peccatis. At vero omnia verba Judith

unice tendebant ad bonum finem, qui et secutus est ac proinde tantum officiose mentita fuit.

Petes an non peccaverit Judith, dum cap. XI, 5, juravit per Nabuchodonosorem.

Ratio dubitandi est, 1. quia Nabuchodonosor ut Deus coli volebat, uti patet ex cap. III, 15; adeoque jurando per Nabuchodonosorem videtur Judith eidem impendisse honores divinos; 2. quia juravit per creaturam, quod pariter illicitum videtur.

R. quod non peccaverit Judith, utendo illa formula: *Vivit Nabuchodonosor*; quia in juramento per creaturas, quamvis non directe semper, indirecte tamen attestatio divina petitur; nempe prout potentia et majestas Dei in creaturis relucet, atque ab ipso potentia, anima, et totum quod est in creatura, habetur, per quam fit juramentum. Unde non plus peccavit Judith per Nabuchodonosorem jurando, quam peccavit Joseph, Gen. XLII jurando, per salutem Pharaonis, et Elisæus Eliae jurando IV Reg. II: *Vivit Dominus, et vivit anima tua*. Quia omnes similes formulæ habent hunc sensum: Per Deum, qui dedit salutem Pharaoni, potentiam regiam Nabuchodonosori, etc., juro, quod hoc vel illud faciam, hoc vel illud factum sit.

Nec refert quod Nabuchodonosor ut Deus in terra coli voluerit; quia, quantum est ex natura et circumstantiis illius juramenti, in hanc Nabuchodonosoris blasphemiam superbiam non descendit Judith; quandoquidem cap. XI, 5, aequaliter juret per Nabuchodonosorem, sicut cap. XII, 4, per animam Holofernis, quam propterea Deum professa non est.

Dices: Jurat quod Nabuchodonosori serviant etiam bestie agri; atqui sic jurando, falsum juravit; ergo, etc.

R. neg. min. Nam sano sensu verum est quod Nabuchodonosori servierint etiam bestie agri, nempe eo quod apud Jeremiam cap. XXVII, 6, de altero Nabuchodonosore dicit Dominus: *Ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosoris regis Babylonis servi mei, insuper et bestias agri dedi, ut serviant illi*. Quia igitur Nabuchodonosori regi Assyriorum plerique homines in illis regionibus serviebant, et plerasque bestias agri usibus et servitio suo addiderat per arma Holofernis Nabuchodonosor: in veritate juravit Judith quod ei etiam bestie agri servirent.

QUÆSTIO IV. — AN LICITE JUDITH, OBEDIENS PRECIBUS VAGAO, SE STITERIT CORAM HOLOFERNE, UT NARRATUR CAP. XII, 15.

Resp. affirmative: Nam licet tam Holofernes, quam Vagao intenderent eam habere presentem, ut ad illicitam copulam pellicerent, nec mentem eorum ignoraret Judith; quia tamen vocabatur explicitis terminis ad aliquid, quod a parte rei licitum erat, nempe ut interesset convivio Holofernis, unicum illud, ex urgenti et rationabili causa intendit Judith, licet probe nosceret quem finem haberet illa invitatio ex parte vocantium: Vagao enim, et Holofernes convivium illud, tanquam dispositionem et præparationem ad scelus, ordinaverant. Sed Judith ob rationes quas habebat urgentissimas, respectu illius voluntatis

eorum pessimæ seipsam habuit permissivæ; quia illa invitatio cum intentione perpetrandi malum non conjungebatur essentialiter, seu ex natura rei, sed ex sola malitia invitantium. Quando autem ex aliquo sequuntur duo effectus, malus unus, bonus alter; si malus tantum accidentaliter, et ex sola malitia alicujus tertii, conjungatur bono, licite intendo bonum, et permissivæ me habeo respectu mali, præsertim si non sit morale periculum consensus in effectum malum, quale in casu non erat respectu Judith.

Obj. I. Holofernes et Vagao alique presentes apprehendebant Juditham paratam ad scelus, eo quod tam prompte et comite veniret, et blandienti blandiretur; ergo peccavit saltem peccato scandalii. Etenim quotiescumque similem congressum videremus medias inter delicias, paratam ad scelus judicarem similem feminam.

R. disting. ant. Apprehendebant Juditham paratam ad scelus, ex infundato et imprudenti motivo; transeat: ex prudenti, justo et fundato motivo; nego ant. et conseq. Nam illam apprehensionem in ipsis tollere nequaquam tenebatur Judith, v. g., dicendo: Tantum cœnare volo cum Holoferne, nullatenus peccare; habebat enim motivum urgens permittendi eos in sua stulta apprehensione, nempe totius patriæ salutem, etc. Quod vero infundata et imprudens fuerit eorum apprehensio, inde patet, quod antea aperte protestata fuisset Judith, se nolle manducare cibos ab Holoferne oblatos; item quod dixisset, se persistere in cultu Dei sui, singulis noctibus ivisset ad orationes, et ne jam quidem velit manducare de cibis Holoferni appositis, sed frugali sua refectioe contentissima sit, etc. Sane vir prudens non judicabit, quod in fornicationem aut adulterium vellit consentire illa quæ tam exacta est, etiam in minimis legis suæ punctis.

Obj. II. Jehu IV Reg. X congregans sacerdotes Baal in ordine ad solemne sacrificium idolo Baal immolandum, ut verba sonabant, re autem vera ut omnes occideret, nec ullus evaderet, habebat motivum honestissimum, non minus quam hic Judith: nec commode potuisset alio modo tam perfecte intentum suum assequi occidendi plane omnes. Atqui tamen non tantum reus fuit peccati scandalii, sed etiam gravissime peccavit contra fidem; ergo et Judith a peccato saltem scandalii excusari non potest.

R. neg. conseq. Disparitas est, quod Jehu publico edicto simulaverit se idololatram, et aperte, licet mendaciter, professus sit quod solemne sacrificium vellet immolare idolo Baal, quod omnino impium erat. Nihil autem simile quid fecit Judith, utpote quæ in id quod a parte rei licitum erat consensit, nempe in accessum ad convivium Holofernis. Porro si Jehu se totum erga verum Deum manifestis signis religiosum ostendisset, tuncque nudum edictum, quo convocarentur sacerdotes Baal, sine expressione finis edidisset, simile plane esset cum casu Judith, et Jehu innocens fuisset; quia convocare illos sacerdotes, secundum se malum non erat: licet enim tunc

sacerdotes illi forsitan apprehendissent quod Jehu vellet solemmissimum sacrificium offerre idolo Baal; nihil tamen peccati redundasset in Jehu: quia apprehensio illa sacerdotum fuisset stolidi et imprudens, utpote contra assertam regis in verum Deum pietatem, publicis signis manifestatam.

Obj. III. Si excusabilis sit Judith, sequitur quod nec peccent juvenes et juvenulæ euntes ad loca et consortia periculosa.

Probatur sequela: quia et illi et illa protestantur, quod tantum intendant recreationem aliquam licitam, v. g., convivari, hilares esse inter se, quæ omnia secundum se spectata absolute mala non sunt. Insuper dicunt quod nullo modo velint consentire malis quæ in similibus consortiis non raro committuntur.

R. negando sequelam, ejusque probationem. Prætextus enim omnes illi frivoli sunt, et si quæ sint evitandi malum, velleitates sunt, non voluntates; quia nullam justam habent causam exponendi se tantis periculis moralibus. Solus ipsorum et ipsarum finis est delectatio sensualis, hocque solo motivo impelluntur ad frequentanda illa loca vel consortia, in quibus rarius persistunt in lege Domini, quam ab ea turpissime declinant. Insuper innumera adsunt illicita, in tantum, ut ipsi coram Deo consulte responderent, omnia ad lapsum esse parata, etc. Judith vero non ex sensuali delectatione, sed ex amore patriæ convivantem accessit Holofernem; non luxum petivit plene mortificata et religiosa, sed unice quæsit libertatem patriæ; adeoque ejus exemplum perperam allegant similibus locorum aut consortiorum amasii vel amasie.

QUÆSTIO V. — QUANDONAM, ET SUB QUO REGE CONTIGERIT HISTORIA JUDITH.

Quamvis omnes orthodoxi contra Lutheram, et nonnullos alios hæreticos historiam Judith veram esse acerrime defendant; de tempore tamen, quo contigit, magna inter eos est altercatio, et discrepantia. Inter varias autem hæc de re sententias, duæ sunt verisimiliores. Una est Bellarmini lib. I de Verbo Dei, cap. 12, Serarii Quæst. 2 in cap. I Judith, auctoris chronologiæ Vitré, et quorundam aliorum, qui præferunt, historiam hanc contigisse ante captivitatem babilonicam, sub Manasse rege Juda. Altera sententia est Lyrani, Hugonis cardinalis, Dionysii Carthusiani, Torrielli, Sylvi, et multorum aliorum; qui asserunt, historiam Judith contigisse post captivitatem babilonicam. Et hæc sententia videtur verisimilior, atque

Prob. I. Historia Judith contigit post illud tempus quo Judæi e civitate Jerosolymitana expulsi fuerunt, eamque inhabitare desierunt. Atqui ante captivitatem babilonicam Judæi e civitate Jerosolymitana nunquam expulsi fuerunt, aut eam inhabitare desierunt; ergo non ante, sed post captivitatem babilonicam videtur contigisse hæc historia.

Prob. maj. ex cap. V, 22 et seq., ubi Achior Ammonites, de gente Judæorum, post multa alia narrat

sequentia: *Cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum*. Ergo satis manifestum est, quod historia Judith contigerit post illud tempus quo Judæi e civitate Jerosolymitana expulsi fuerunt, eamque inhabitare et possidere desierunt.

Minor liquet ex serie regum qui describuntur, tum in libris Regum, tum in libris Paralipomenon. Etenim ex his libris omnino clarum ac evidens est, Judæos nunquam actualem Jerosolymæ possessionem amisisse, nisi quando captivi ducti sunt in Babiloniam.

Dices 1: Verba Achioris non sunt intelligenda de captivitate babilonica, sed de variis afflictionibus quibus ante captivitatem illam afflicti fuerunt Judæi. Inter has vero afflictiones numerari potest illa qua afflixit eos rex Syriæ, dum super Judam regnabat Achaz, de quo II Paralip. XXVIII, 5: *Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, et adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. Occiditque Phacee filius Romelæ, de Juda centum viginti millia in die uno*.

Numerari etiam potest illa afflictio, de qua eodem cap., v. 17: *Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Juda, et ceperunt prædam magnam. Philistinim quoque diffusi sunt per urbes campestris, et ad meridiem Juda: ceperuntque Bethsames, etc.* Insuper numerari potest illa qua Sennacherib rex Assyriorum regnum Juda pene universum devastavit. Denique numerari potest illa quæ accidit cum rex Manasses caperetur; tunc enim tota regio devastata fuit, et haud dubie magna debet fuisse confusio, dum rex ipse cum multis e suis captivus abducebatur. Nam licet tunc tota gens judæica non desierit inhabitare et possidere Jerusalem; tamen illi qui captivi abducti fuerunt certe desierunt Jerusalem possidere et inhabitare; et cum plurimi Judæi in istis afflictionibus fuerint abducti, verum est quod plurimi desierint inhabitare Jerusalem, qui postea revertentes, et e captivitate dimissi, iterum inhabitaverunt Jerusalem, et illam possederunt.

R. neg. assumpt. et ad primum exemplum dico, quod licet rex Syriæ et rex Israel vehementer afflixerint regem Juda ejusque subditos, et etiam multos ex eis occiderint; tamen ex nullo capite probari potest quod tunc plurimos captivos abduxerint. Imo econtra ex prophetia Isaïæ, cap. VIII, 4, constat quod Judæi non forent tradendi in manus istorum duorum regum, sed e manibus eorum liberandi.

Similiter respondeo ad secundum exemplum, quod adductum est de Philistæis: nam et hi tametsi ceperint Bethsames et quinque alias urbes campestris, nullos tamen captivos abduxisse leguntur. Et licet